

smalt/email - 1.zvyčajne nepriehľadný povlak silikátového skla, natavený na kov; pozri *farbivo modré*
2.staroveké a stredoveké umeleckoremeselné technológie: sklovitá hmota zafarbená kyslíčnikom kobaltu, vypaľovaná na medených doštičkách; ako *pigment* používaná k *mal'be* od 15.st. (pozri *modrá kobaltová*); pozri *email*, *technika priehradkového emailu/champlevé*, *opus barbaricum*
3.glieda

www: smalt, nesmie zamieňať s mal'bou emailovými farbami (pozri *tzv. limoneská technika*), je tenký sklený povlak, získaný vysokoteplotným spracovaním

pozri *ortoklas*

Täubl: smaltovanie/emailovanie dáva kovovému predmetu celkom alebo čiastočne sklovitú glazúru; smalt je sklovina z kremennej múčky zafarbenej rôznymi oxidmi kovov; teplota tavenia sa pohybuje v rozmedzí 400-800°C; podľa smaltovej techniky sa smalty delia do troch skupín: jamkový smalt (*tzv. champlevé*), bunkový (*tzv. cloisoné*) a maliarsky email; pri technike *champlevé* sa do doštičky (zvyčajne medenej) vyhl'bia jamky rydlom alebo sa vyleptajú; do nich sa naleje farebná sklovina; pri technike *cloisoné* (tiež *email bunkový*) sa obrazce (kresba) ohraničia tenkým drôtikom - kontúrou; okrem *cloisoné*; u *emailovej mal'by* ide predovšetkým o jej účinok, ktorý je podobný ako pri mal'be *porcelánu*; postupuje sa tak, že sa jemne rozotrené nepriehľadné farby nanesú na pripravený emailový podklad a vpália sa (*tzv. limoneská technika*); pri tejto technike sa nepoužívajú jamky ani priehradky; rôzne sfarbené smalty sa nanášajú priamo na plochu predmetu, bez oddelených stien figúr alebo ornamentov; nános môže byť hrubý až 2mm; smalty sa predávajú v kusoch alebo v prášku (práškový email treba spracovať čo najrýchlejšie); kusový email sa roztíka ťažkou palicou s oceľovom mažiariku valcovitého tvaru, uzatvoreného priliehavou látkou; zrnitý email sa drví v porcelánovej alebo *achátovej* miske paličkou na jemný alebo hrubší podľa potreby; potom sa potrebné množstvo smaltu nanesie do sklenej alebo porcelánovej misky a vodou sa dobre prečistí; tým je smalt pripravený na nanášania na odmastený kovový podklad; na smaltovanie sa najviac hodí zliatiny zlata a striebra vyššej rýdzosti, biele zlato *legované* niklom, paládium, meď a *tombak*; železo v zlatníctve neprichádza do úvahy; smalt sa nanáša lyžičkou alebo špachtľou alebo štetcom; aby pri schnutí nepraskal, pridáva sa do vody trochu čistého roztoku *tragantu* alebo žele z dulových kôstok; smalt sa vypaľuje v *muflovej* peci pri teplote 800-900°C; pri vyššej teplote sa vypaľuje iba krátko; ako náhle je smalt roztavený, vyberá sa z pece; nesmie sa chladíť v prievane; ako podložka pri vypaľovaní sa používa *šamotová* doštička alebo drôtený rošt z nehrdzavejúcej ocele alebo z čistého niklu (nikel má vysoký bod topenia, a preto nezanecháva žiadne stopy chemických usadením); podložky sa potierajú *kremelinou*, aby sa smalt na ne nelepil; dnes je možné smaltovať aj za studena, ktoré však nie je tak trvanlivé; k reštaurovaniu poškodených emailových predmetov (dopukaných) sa používajú emailové laky

<http://it.wikipedia.org/wiki/Smalto>

<http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%AD%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C>

http://en.wikipedia.org/wiki/Vitreous_enamel

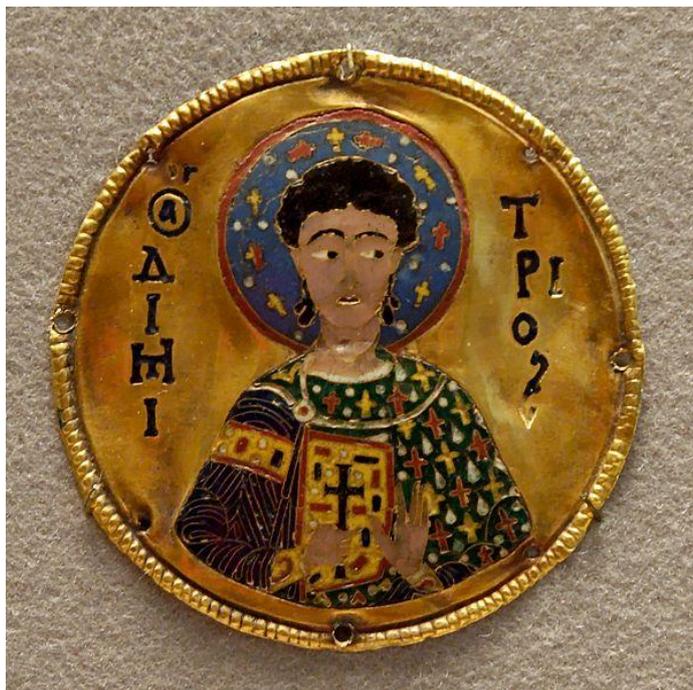
<http://www.artehistoria.jcyl.es/v2/contextos/7081.htm>

<http://www.artehistoria.jcyl.es/v2/contextos/7082.htm>

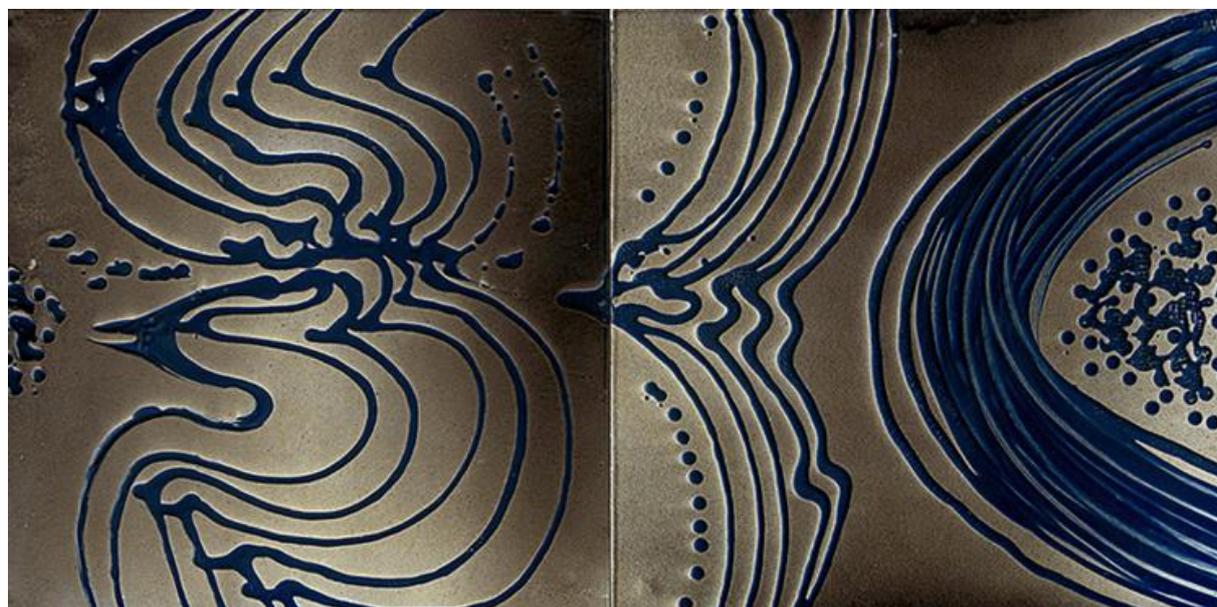
<http://jimsobservations.com/tag/enamel-masterworks/>

Islamská obradná panvica s apoteózou Alexandra Veľkého (cloisoné smalt, bronz a zlatý drôt, Anatólia, 1114-1144)

Sv. Demetrius (byzantský smalt na zlatej platničke)

M. Gašpar: Studený tep (plech, smalt, 1969)

Čajový servis (smalt)

smalt na biskvite - angl. enamel on biscuit; technika zdobenia keramiky; známa a používaná na Východe, v Číne (pozri *čínska keramika: Cizhou ware/Tz'u-chou ware, Fahua*);

<http://www.vanderven.com/Vanderven-Oriental-Art-Vanderven-Oriental-Art-Inventory-DesktopDefault.aspx?tabid=5&categoryid=7918>

<https://www.google.sk/search?q=enamel-on-biscuit&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwjoxPevmdTKAhVMaxQKHYYi5BHcQsAQIGQ&dpr=1>

Čínska mriežkovaná porcelánová nádoba (smalt na biskvite, famille jaune, dynastia Kangxi, 1662)

Veľká čínska porcelánová misa s drakom (smalt na biskvite, famille jaune)

Fahua váza (dynastia Ming, neskoré 15.st.)

Georg Stubbs: Kosci (smalt na biskvite, Wedgewood kamenina, 1795)

smaragd - zelená odroda *berylu*; jeden z dvanástich *drahokamov*, ktoré tvorili *základné kamene Nebeského Jeruzalema*; *Plinius St.* medzi smaragd radil aj *opál*; pozri *rak* (Biedermann)

-v súvislosti s heslom *aspis*: podľa stredovekých *bestiárov* je *aspis had*, ktorý sa vyhýba čaru hudby stlačením jedného ucha k zemi a pripojením druhého ucha ku svojmu chvostu; v niektorých verziách *aspis* stráži strom, z ktorého kvapká *balzam*; aby balzam ľudia získali, musia najprv *aspisa* uspať tým, že mu hrajú alebo spievajú; ďalšia verzia tvrdí, že *aspis* má drahokam zvaný *smaragd* vo svojej hlave, a *kúzelník* musí povedať určité slová na *aspisa*, aby kameň získal

Täubl: trávovo zelený (pôsobením oxidu chrómu), s charakteristickými trhlkami; čistý *smaragd* je jedným z najdrahších drahých kameňov; nachádza sa na *Urale*, v *Kolumbii* a v *Alpách*

Smart Edmund Hodgson -

E. H. Smart: Svitanie

Smažil Antonín - pozri sorela, realizmus socialistický

http://www.webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_6041/Anton%C3%ADn%20Sma%C5%BEil

A. Smažil: Liptovská Mara IV.

A. Smažil: Ohnivé leto (1982)

A. Smažil: Liptovská rapsódia (1982)

smer - 1.pozri *pravý/vpravo/doprava/pravica; ľavý/vľavo/dol'ava/ľavica; hore; dole; stred; kibla; Kristove muky*
2.pozri *hnutie, škola, skupina; klasický 4*

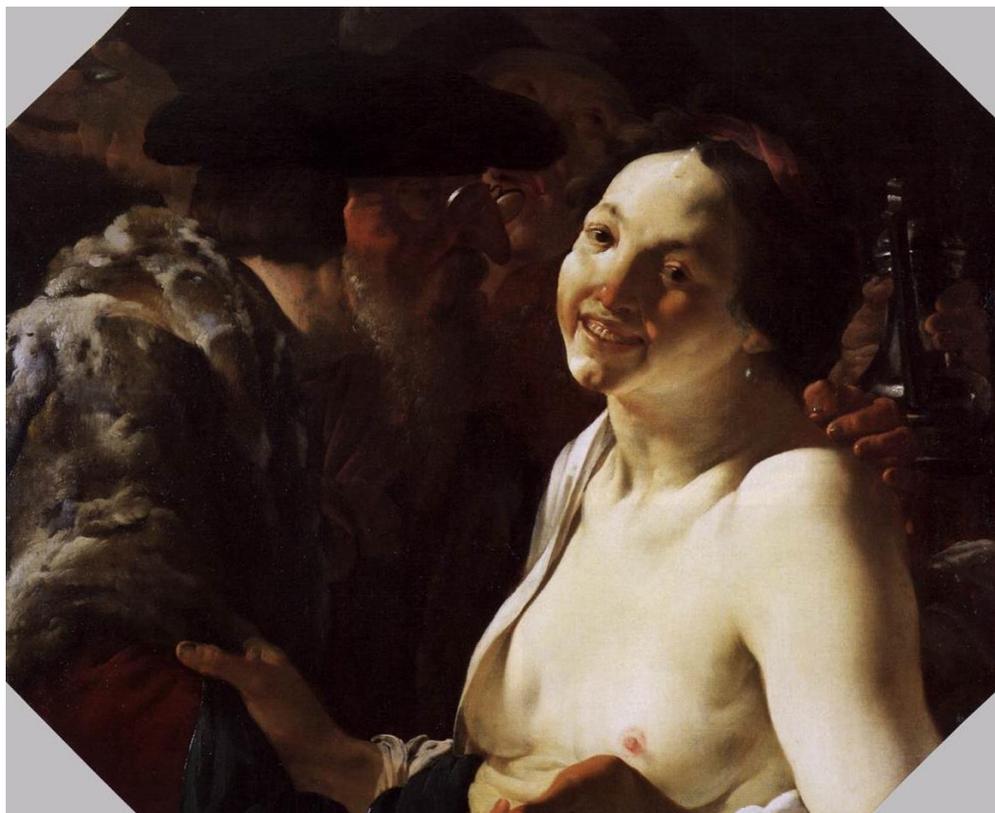
smery umelecké - umelecké smery

Smet Gustave de - pozri *Laethem-Saint-Marie*

smiech, úsmev - v ranom *stredoveku* smiech bol smiech teológmi vyhlasovaný za „špinu úst“ a diabolskú pascu (úsmev a smiech neviestok a krásnych žien); smiech bol odsudzovaný, lebo „viedol k sprostému, hrubému správaniu človeka“; pozri *úsmev; Skadi, mimika, tzv. usmievavé figúrky*

H. von Aachen: Dvaja smejúci sa muži (1574)

Hendrick Terbrugghen: Nerovný pár (1623)

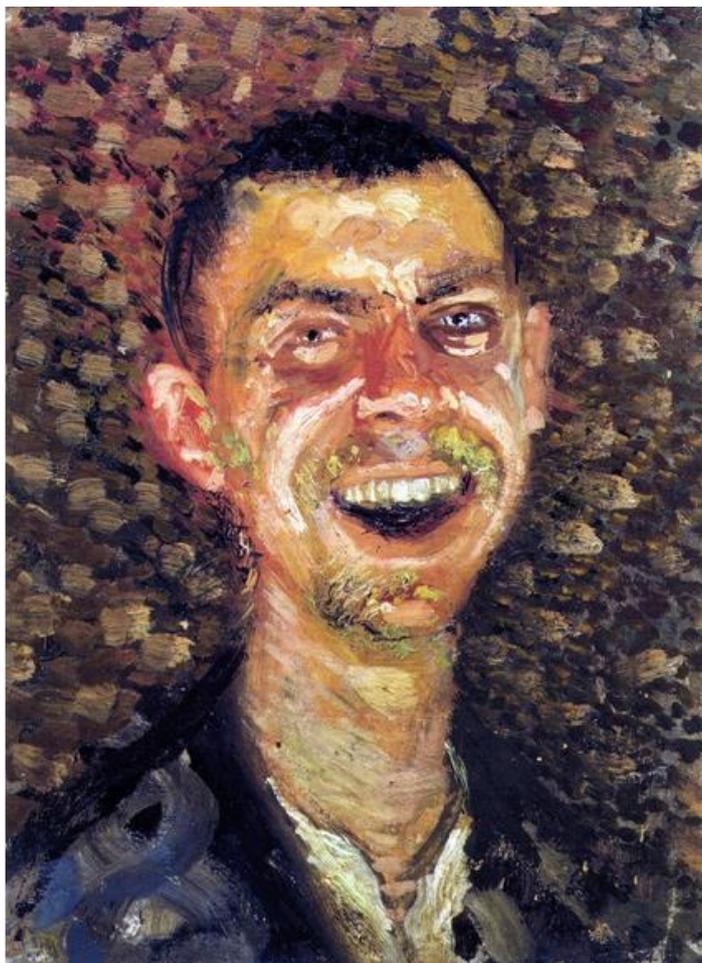
F. Hals: Mladý muž a žena v krčme (1623)

Ch.-A. Coypel: Veselý Democritos (1746)

F. Gyurkovits: Portrét muža (1919)

L. Corinth: Smejúci sa autoportrét (nedatované)

L. Corinth: Homersky smiech (1909)

smikros - pozri *grécka keramika*, *antická keramika*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Smikros>

<https://www.google.sk/search?q=Smikros&espv=2&biw=1849&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwig5ui0IMXKAhUG1xQKHcMSDR8QsAQIKA&dpr=1>

smilstvo - pozri *nemravnosť*

smirek - český termín pre *šmirgel'*

Smirke Robert - (†1845); anglický maliar a ilustrátor, špecializujúci sa na malé maľby zobrazujúce námety prevzaté z literatúry; pozri *anglickí maliari 18.st.*, *anglickí maliari 19.st.*, *anglickí ilustrátori*

<http://www.tate.org.uk/art/artworks/smirke-title-not-known-a00860>

[https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Smirke_\(painter\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Smirke_(painter))

R. Smirke: Sancho Panza a vojvodkyňa (18.-19.st.)

R. Smirke: Scéna z Dona Quijota (camaieu brun, ilustrácia, 1818)

R. Smirke: Scéna z Dona Quijota (camaieu brun, ilustrácia, 1818)

Smith Boyd Elmer - *Boyd Smith Elmer*
Smith George - (†1776); anglický maliar

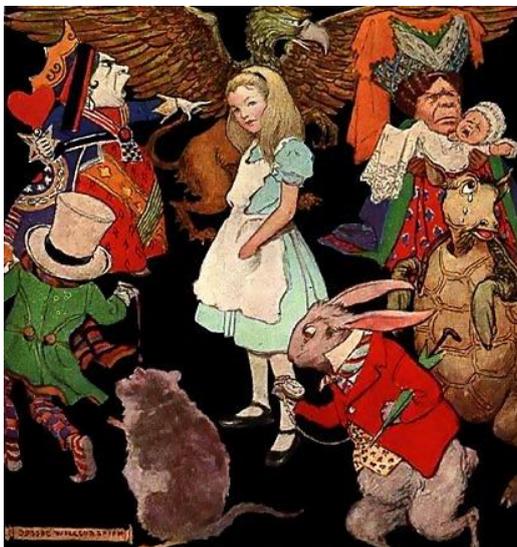
G. Smith: Dvoreníe a nežnosti (1700)

Smith Jessie Willcox - (†1935); jedna z najvýznamnejších ženských ilustrátoriek v Spojených štátoch počas zlatého veku amerického ilustrácie; Smithová bola plodný prispievateľkou do kníh a časopisov v priebehu neskorého 19.st. a začiatku 20.st.; v priebehu rokov sa jej štýl radikálne menil; na začiatku svojej kariéry používala tmavé lemované okraje k vymedzeniu pestrofarebných predmetov a ľudí; v neskorších prácach línie a farby zmäkli a okraje takmer zmizli; Smithová pracovala s rôznymi médiami, olejom, pastelom, uhlom, čo jej poskytovalo požadovaný efekt; často obtiahla olejom uhoľ na papieri, ktorého zrná alebo textúry pridal dôležitý prvok k práci; toto použitie farieb prepožičiajej prácam impresionistické tóny a svedčí o vplyve francúzskych impresionistov; väčšina Smithova práca je primárne zaoberá deťmi a materskou láskou; Smithová radšej používala ako modely skutočné deti, na rozdiel od detských postavičiek, pretože mali rôznu dušu alebo vôľu; pozývala si priateľov s deťmi a pozerala sa, ako si hrajú a inšpirovala sa nimi

http://en.wikipedia.org/wiki/Jessie_Willcox_Smith

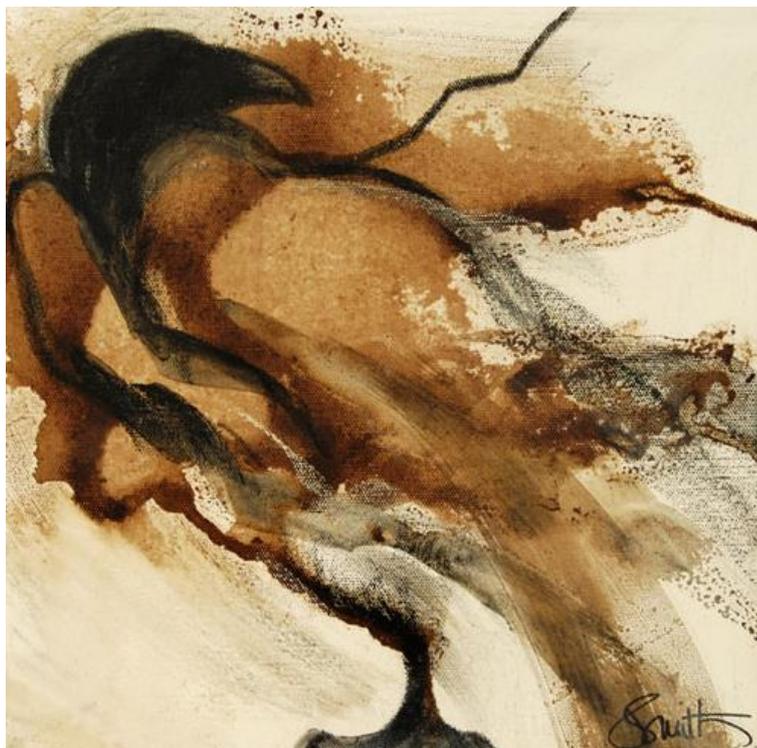
J. W. Smith: Vodníkovo dieťa (ilustrácia, 1916)

J. W. Smith: Alenka v ríši divov (1923)

Smith Judith Gebhard - (*); súčasná americko-kanadská maliarka, pôvodne ilustrátorka medicínskych kníh; v jej voľnej tvorbe dominujú námety vtákov, najmä *vrán* a *havranov*, prostredníctvom ktorých zobrazuje život človeka a jeho vlastnosti; jej práce sú súčasťou mnohých verejných i súkromných zbierok doma aj v zahraničí

<http://www.nightwingstudio.com/Raven-and-Crow-Paintings.htm>
<http://www.nightwingstudio.com/Encaustic-Paintings.htm>

J. G. Smith: Ničoho neľutujem (pastel, akrylový lak, okolo 2000)

J. G. Smith: Lapač snov (pastel, akrylový lak, okolo 2000)

Smith Zak - (*1976); známy tiež ako Zak Sabbath; americký alternatívny umelec; je práca zahŕňa predovšetkým portréty, kresby a abstraktné umenie vykonané v akrylu a atramente; má trvalý záujem o komiksy; je ovplyvnený umelcami ako *E. Schiele* a *G. Klimt*, ale aj komiksovým umením a všeobecnou punkovou estetikou; často kreslí a maľuje veľmi sexuálne obrázky žien, ktoré sú väčšinou kolegynami z čias jeho pôsobenia v porno priemysle

http://www.saatchigallery.com/artists/zak_smith.htm

http://en.wikipedia.org/wiki/Zak_Smith

https://www.google.sk/search?q=Zak+Smith&espv=210&es_sm=93&tbn=isch&source=iu&imgil=TslUWaBpSlbXrM%253A%253Bhttps%253A%252F%252Fencrypted-tbn0.gstatic.com%252Fimages%253Fq%253Dtbn%253AANd9GcTLrpcWTWRI6UGHEZvtffIXvP21vyDjf0OGR0PC6-tSRiM3njUalg%253B740%253B990%253BO4n3odCa3ZnAKM%253Bhttp%25253A%25252F%25252Fwww.creativityfuse.com%25252F2011%25252F01%25252Fpainter-philanthropist-and-porn-star-zak-smith%25252F&sa=X&ei=UirUuWeNonm7Abj94BQ&ved=0CDEQ9QEwAA&biw=1853&bih=957#facrc=&imgrc=TslUWaBpSlbXrM%3A%3BO4n3odCa3ZnAKM%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.creativityfuse.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2011%252F01%252FBella-Acrylic-and-metallic-ink-by-Zak-Smith.jpg%3Bhttp%253A%252F%252Fwww.creativityfuse.com%252F2011%252F01%252Fpainter-philanthropist-and-porn-star-zak-smith%252F%3B740%3B990

https://www.google.sk/search?q=Zak+Smith&oq=Zak+Smith&aqs=chrome..69i57j0l5.1923j0j7&sourceid=chrome&espv=210&es_sm=93&ie=UTF-8

Z. Smith: Dominancia na všetkých frontoch (2007)

SMLRB - Tkáč: v slovanskom cirkevnom jazyku počiatocné slová: „Mysel' sa rajom stala“; písmená znamenajú zmysel Kristovej smrti, ktorou sa obetoval; pozri *Umučenie*, *Ukrižovanie*; porovnaj *christogram*, *Vykupiteľ*, *vykúpenie*

smoking - pánsky spoločenský *oblek* z konca 80.rokov 19.st.; *sako* s dvojradowým alebo jednoradowým zapínaním na gombíky a hodvábnymi klopami; nohavice zdobené *lampasmí*; do ženskej módy smoking zavedený v 60.rokoch Y. S. Laurentom; pozri *móda*, *adria*

smokovia - www: slovanskí domáci bôžikovia, varianty rímskych *penátov a lárov*; slovanskými domácimi bôžikmi boli aj *hospodářičci*; pozri *rodinné a domáce božstvá*; *slovanská mytológia*

smola burgundská - pozri *lept*

Smolenice - pozri *Slovensko*

F. Kudláč: Krajina od Smoleníc (1954)

Smolenice (hrad, zámok) - pozri Slovensko

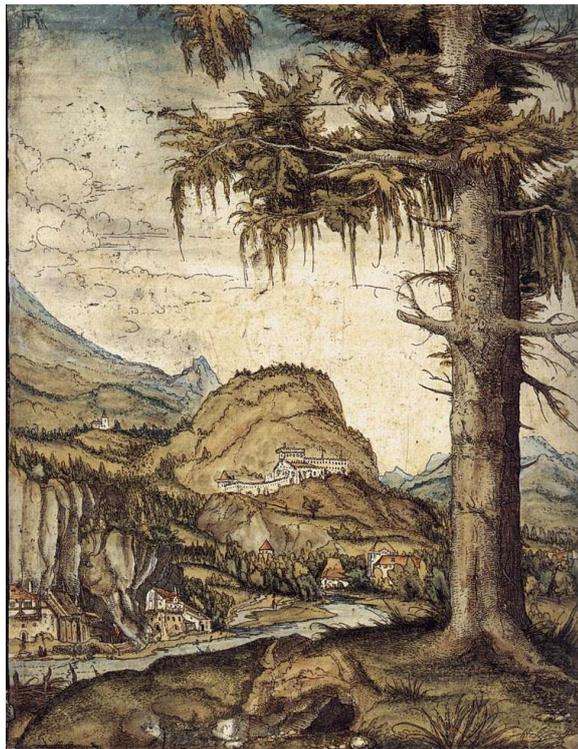
https://sk.wikipedia.org/wiki/Smolenick%C3%BD_z%C3%A1mok

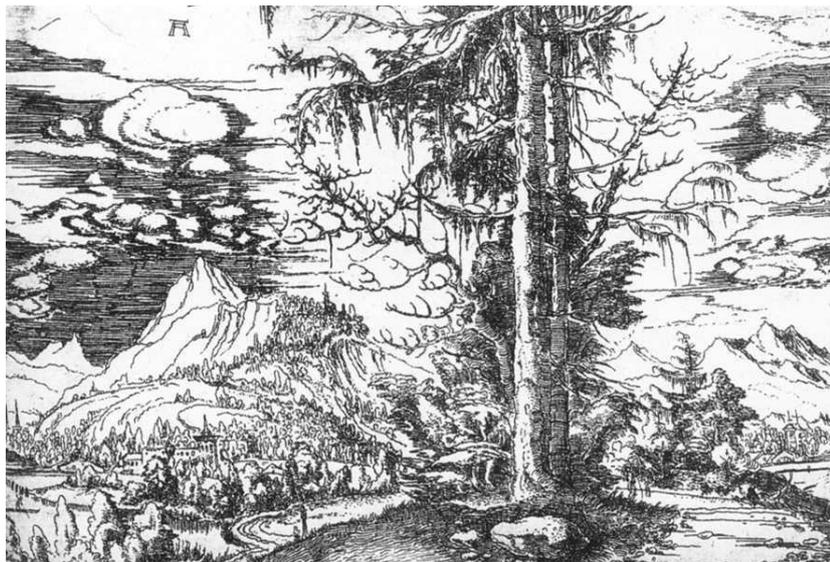
J. A. Lántz: Smolenice - Zrúcaniny Smolenického hradu (kolorovaná litografia, 1827)

smrek - *Expres*: rastie na severnej pologuli; prekračuje polárny kruh, na juhu zasahuje Himaláje a Mexiko; symbolizuje silu a odolnosť voči mrazu, prináša radosť tam, kde život zdanlivo spí; *germánske kmene* stotožňovali večne zelené smreky s nádejou a vôľou pretrvať; v škandinávskych krajinách boli ľudia presvedčení, že smreky patria bohu svetla *Baldurovi*, ktorého oslavovali; z lesa prinesený smrek zapálili a oheň udržiavali dvanásť dní, lebo symbolizoval Slnko; neraz severanov zachránil od smrti hladom; z jeho mladých výhonkov zmiešaných s múkou piekli chlieb; napriek stáročiam sa niektoré pohanské prvky tohto sviatku zachovali dodnes (*Vianoce* ?); v krajinách s miernym podnebí uctievali smrek ako posvätný strom; Grékom a iným starovekým národom slúžil ako účinný prostriedok proti *démonom* alebo *čarodejniciam*; smrekovými halúzkami vystielali dlážky počas rôznych slávností; kult smreku sa hlboko zakorenil aj v európskej kultúre;

dodnes v podobe "viechy/v čes. májky" chráni nové stavby pred zlými duchmi a prináša šťastie ich budúcim obyvateľom; v horách Európy má každý správny horal pred domom smrek, ktorý zasadil vlastnými rukami, aby chránil rodinu pred zlými silami; pozri *strom, drevo; roh alpský*

A. Altdorfer: Veľký smrek (1512-1520)

A. Altdorfer: Krajina (16.st.)

smrek červený - český termín *modřín*; pozri *strom, drevo*

R. Kočan: Svetlom do tmy. Červené smreký

*smrť - v *Ikonológii* Cesara Ripu *alegória* v podobe bledej ženy so zapadnutými očami, čierne oblečenej; ďalšie varianty: lebka lemovaná vencom z *vavrínu* (nadvláda Smrti nad všetkým živým), kosti, šľachy a nervy viditeľné na povrchu, postava v plášti zo zlatého brokátu (smrť zbavuje bohatých majetku a chudých mozoľov a trápenia); pozri *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

Biedermann v súvislosti s heslom *jablko*: sladkosť jablka sa pôvodne spájala so symbolmi hriechu aj na základe latinskej podoby slova *malus, malum* (grécky melón) so slovom *malum* – „zlý“; nezriedka sa preto v barokovom umení znázorňovala smrť ako *kostlivec* s jablkom v rukách - za *prvotný hriech* treba zaplatiť smrťou; pozri *vřba; slávik, sova*

Baleka v súvislosti s heslom *profil trojštvrťinový*: odvrátená tvár strateného profilu vyjadruje aj *smrť* zobrazeného a jeho zmiznutie v záhrobnom svete, napr. vo výjavoch smrti, *memoriálnych dielach*

pozri *Ah Puch, anjel smrti, apokalypsa, apokalyptickí jazdci, Apollón Sauroktonos, ars morendi, Atropos, bazilišok, bohovia podsvetia, bohyne smrti, bosorky, corona triumphalis, cursus mundi, cyprus, čarodejnice, čierne slnko, dance macabre, dolmen, endura, Erinye, Et in Arcadia ego, farba čierna, fascinácia smrťou, funerálne symboly, Gloriam finis mundi, had, ľalia, havran, horizontála, Hunhau, Chentementeju, chorea machabaetorum, imago mortis, imortela, In ictu oculi, Izrail, Izrafil, jablko, jantár, jastrab, jašterica, jeleň, kameň, kenotaf, Kéry, Klaňanie troch kráľov, kľúč, kohút, kostlivec, križ hákový, kultúrne aspekty smrti, labarum, ľalia, Lamaštu, Lara, larvovia, lemurovia, lev, línia, loď, luniak, martýrium, memento mori, Moiry, Morena, morový krucifix, Mors, Morta, Mot, motýľ, mŕtvy, myrha, náboženstvo a smrť, náhrobný kameň, narcis, narodeniny, narodenie, nekrofilia, obdobia života, obesenec, obrazy o smrti, očistec, officium defunctorum, olejová lampička, opál, opus posthumum, panychida, Parky, peklo, pes, pochodeň, posledný súd, ryba, samsára, sapientia morendi, Saturnus, Sifyfos, slávik, smrť v umení, smrtka, smútočný ryb, Sokar, straka, strigy, svastika, symboly číselné: 13, šakal, tanec smrti, topol, Tellus, Thanatos, Thébais, theta, Traja živi a traja mŕtvi, trest smrti, triumf smrti, Vanitas, včela, výr, zakuklenci, závoj*

pozri *ars morendi, dance macabre, cursus mundi, Et in Arcadia ego, Gloriam finis mundi, chorea machabaetorum, corona triumphalis, imago mortis, In ictu oculi, memento mori, obrazy smrti, sapientia morendi, tanec smrti, triumf smrti, Vanitas*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Smrt>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Death>

<http://it.wikipedia.org/wiki/Morte>

http://it.wikipedia.org/wiki/Morte_personificata

<http://it.wikipedia.org/wiki/Morte>

<http://marinni.livejournal.com/528301.html?thread=5983661>

<http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Death>

<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BC%D0%B5%D1%80%D1%82%D1%8C>

[http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Tod_\(Bildende_Kunst\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Tod_(Bildende_Kunst))

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Death_in_art

https://en.wikipedia.org/wiki/Fascination_with_death

Anonym: Smrť a podsvetie (Biblia pauperum, Erfurt, 1315-1317)

(6,1-7. Rozlomenie štyroch pečatí). Smrť. Štvrtý apokalyptický jazdec (Apokalypsa z Angers, 1377-1382)

A. Claesz: Smrt' blázon (tanec smrti)

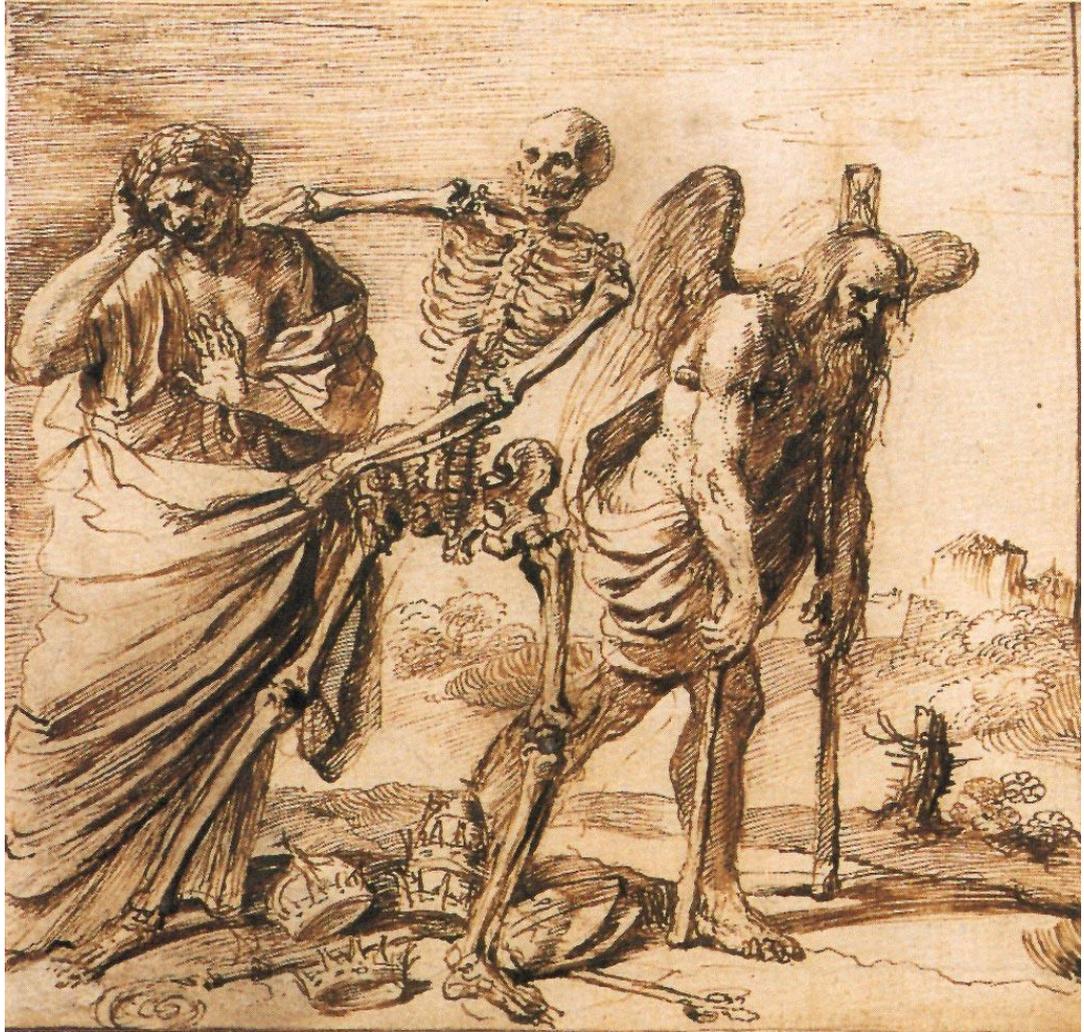
Petrarca Meister: Strach zo smrti (drevoryt, Solace Mirror in full leaf, 16.st.)

L. J. de Valdés: In ictu oculi (1672)

B. Beham: Adam a Eva sa štyrmi deťmi stojí pred smrťou (drevoryt z Patriarchov Starého zákona, 16.st.)

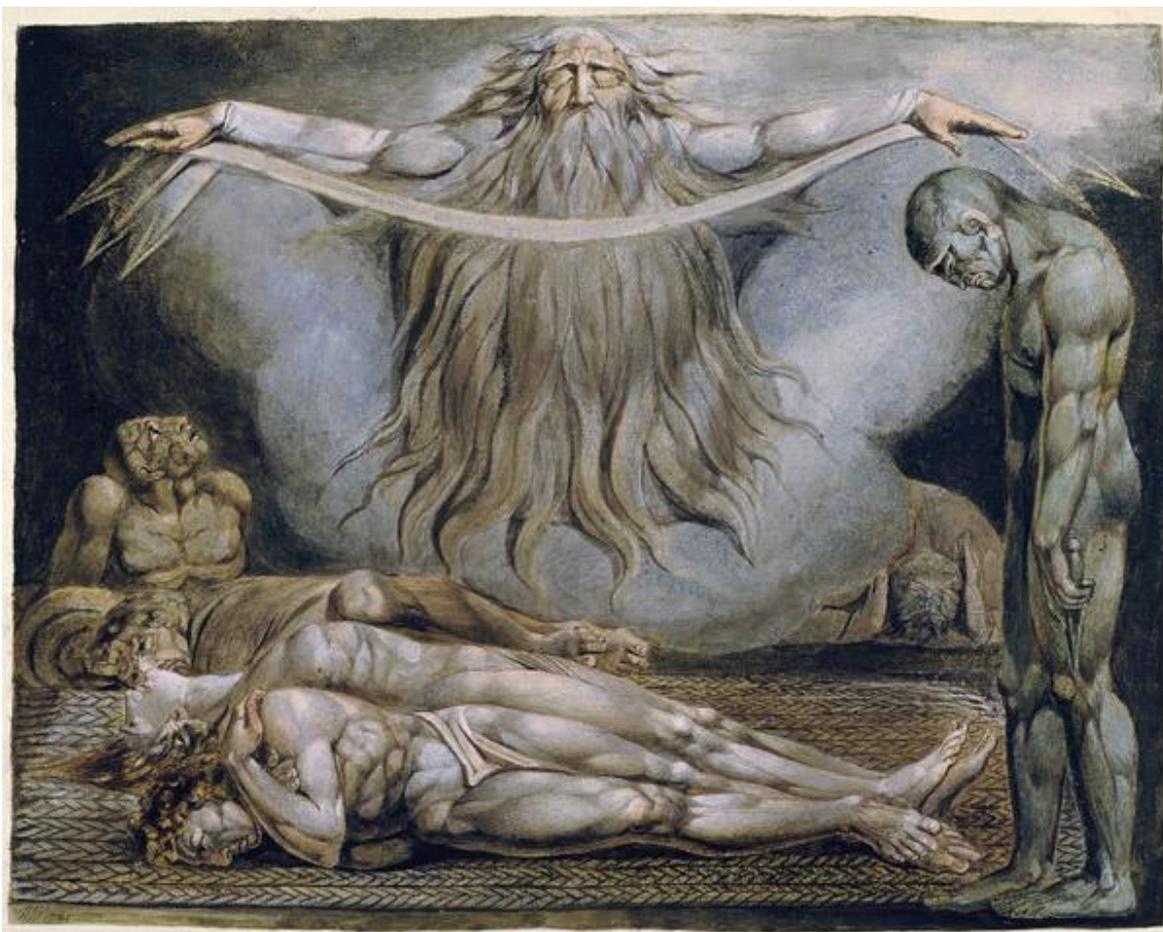
Guercino: Alegória obíjania smrti (perokresba hnedým tušom s nádychem bieloby a stopami čiernej kriedy, 1630)

S. della Bella: Smrt' na bojovom poli (17.st.)

P. J. Quast: Smrt' prichádza (17.st.)

W. Blake: Dom smrti (18.st.)

G. A. Spangenberg: Sprievod smrti (ilustrácia v časopise „Die Gartenlaube – Illustriertes Familienblatt“, 1879)

W. Turner: Smrť na bielom koni

A. Chmielowski : Smrt' a vzplanutie požiaru (1870)

J. Alexy: Smrt' (1921)

L. Corinth: Smrt' a mladík (1922)
L. Corinth: Umelec a smrť II (1916)

L. Corinth: Tanec smrti. Smrt' a žena (1922)

L. Corinth: Tanec smrti. Smrt' a starý muž (1922)

***smrt' a vzkriesenie** - pozri *červienka* (Froscher); *Vzkriesenie mŕtvych* (Hall); *vzkriesenie*; *atribúty, symboly, alegórie a prirôvnania*

***smrt' Caesara** - pozri *G. I. Caesar*

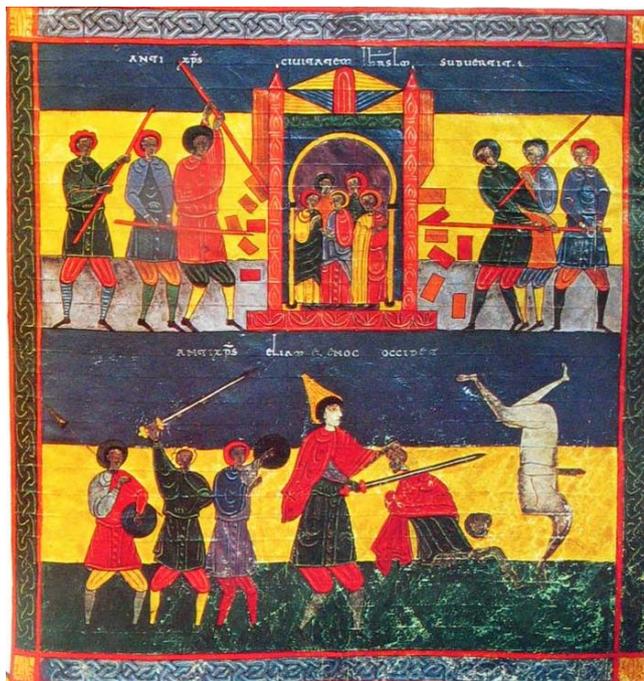
***smrt' čierna** - *čierna smrt'*

***smrt' dobrá** - *dobrá smrt'*

***smrt' ducha** - pozri *dudok* (Biedermann)

***Smrt' dvoch svedkov** - (Zjavenie 11,7-10); **Keď však skončia svoje proroctvo, šelma, ktorá vystúpi z priepasti, bude s nimi bojovať a zabije ich. Ich mŕtvoly budú na námestí na námestí veľkého mesta, ktoré sa duchovne volá Sodoma a Egypt, kde aj ich Pána ukrižovali. Mnohí z ľudu, kmeňov, jazykov a národovvidia ich mŕtvoly za tri a pol dňa, ale mŕtvoly nedovolia položiť do hrobu. Obyvatelia zeme sa budú radovať a tešiť nad nimi, budú si posielat' dary, lebo títo dvaja proroci trápili obyvateľov zeme.**

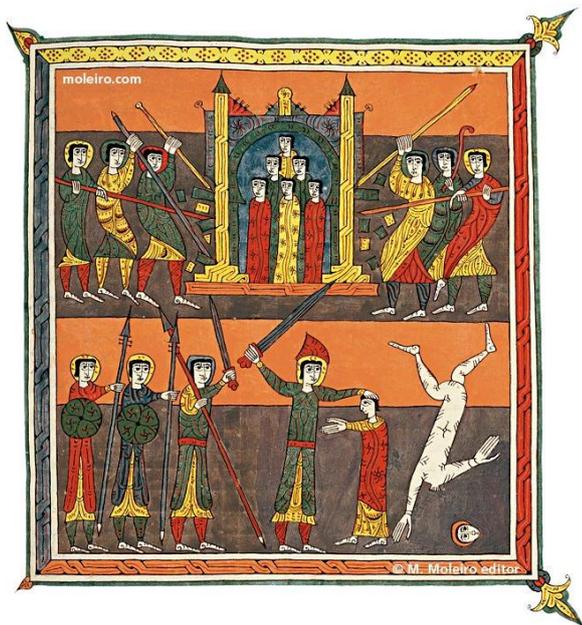
-epizóda z kapitoly *Zmeranie Božieho chrámu* (11,1-14); pozri *apokalyptické motívy*

(11,1-14. Zmeranie Božieho chrámu). **Plieniecie nádvorja chrámu pohanmi. Smrť dvoch svedkov** (Beatus Facundus, 1047)

(11,1-14. Zmeranie Božieho chrámu). **Plieniecie nádvorja chrámu pohanmi. Smrť dvoch svedkov** (Beatus Escalada, pol. 10.st.)

(11,7-8. Zmeranie Božieho chrámu). **Vojaci antikrista útočia na Chrám a spravodlivých. Antikrist zabíja dvoch svedkov** (Beatus Silos, 1109)

(11,1-14. Zmeranie Božieho chrámu). **Plienenie nádvorja chrámu pohannmi. Smrť dvoch svedkov** (Beatus Saint-Sever, 1060)

(11,7-8. Zmeranie Božieho chrámu). Smrť svedkov. Vojaci antikrista útočia na Chrám a spravodlivých (Beatus Cardeña, okolo 1180)

(11,7. Zmeranie Božieho chrámu). Smrť svedkov (Beatus Valvacado, 970)

(11,1-14. Zmeranie Božieho chrámu). **Šelma z priepasti a smrť dvoch svedkov** (Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

(11,1-14. Zmeranie Božieho chrámu). **Smrť dvoch svedkov** (Apokalypsa Douce, 1270-1272)

(11,7. Zatrúbenie šiestej poľnice. Zmeranie Božieho chrámu). **Smrť dvoch svedkov** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

(11,7-8. Zmeranie Božieho chrámu). **Smrť svedkov. Ohrozenie Jeruzalema vojskom antikrista** (Beatus Corsini, 1151-1200)

(11,7. Zmeranie Božieho chrámu). **Smrť svedkov** (Apokalypsa 'Queen Mary, 14.st.)

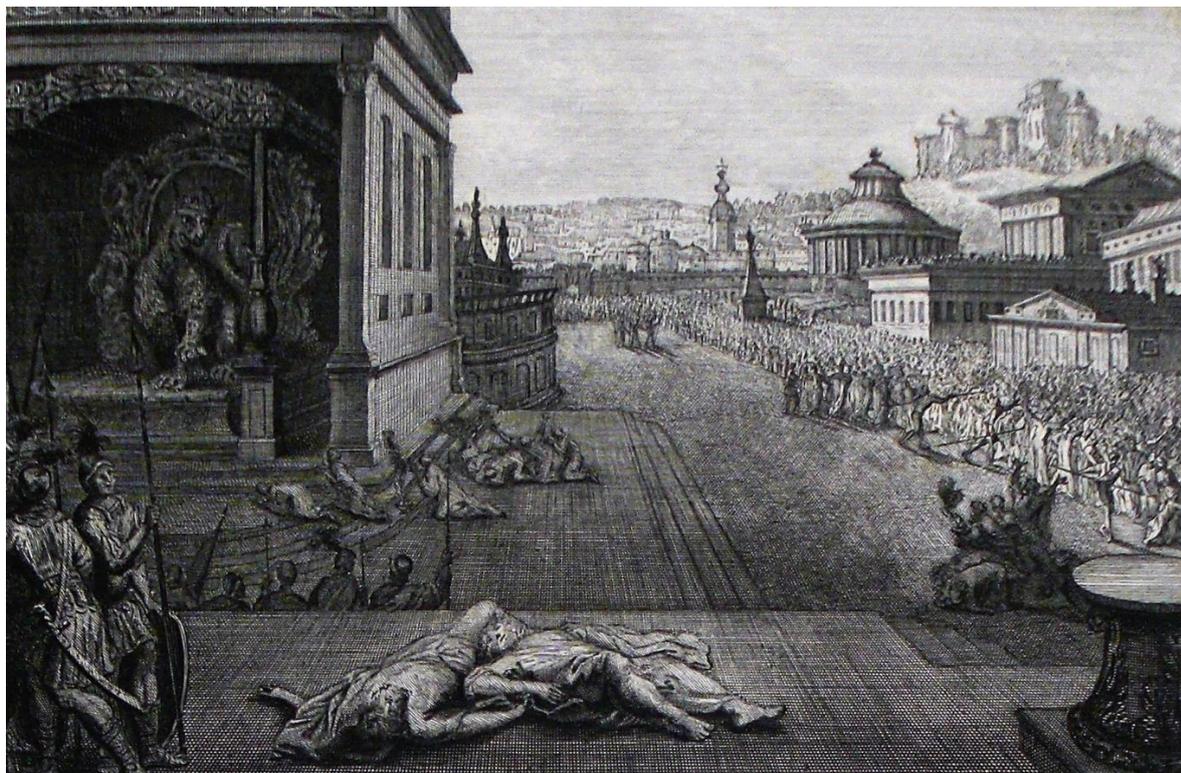
(11,8-12. Zmeranie Božieho chrámu). **Smrť dvoch svedkov** (Apokalypsa Cloisters, 14.st.)

(11,10. Zmeranie Božieho chrámu). Radosť obyvateľov nad smrťou dvoch svedkov (Apokalypsa Bib. de Toulouse, 1220-1270)

J. Duvet: Zmeranie Božieho chrámu. Sv. Ján meria chrám trstinou, pohania sledujú šelmou zabíjajúc svedkov (rytina, 1546-1555) 11

Autor neuvodený: Dvaja nepochovaní svedkovia (grafický list z Philips Medhurst Bible; 17.st.)

Autor neuvodený: Šelma bojuje proti svedkom a zabije ich (ilustrácia, Philips Medhurst Bible)

*Smrť sv. Jána - námet vzťahujúci sa k osobe *apoštola Jána*; niekedy spojený aj s Jánovým *nanebovstúpením*; podľa tradície si Ján vykopal vlastný hrob vo tvare *kríža* a je dokonca zobrazovaný, ako doňho vstupuje, sledovaný svojimi nasledovníkmi; pri jeho nanebovstúpení ho očakávajú postavy *Krista* a *Panny Márie* a tiež *apoštol Pavol* a *Peter*; pozri *apoštol Ján*

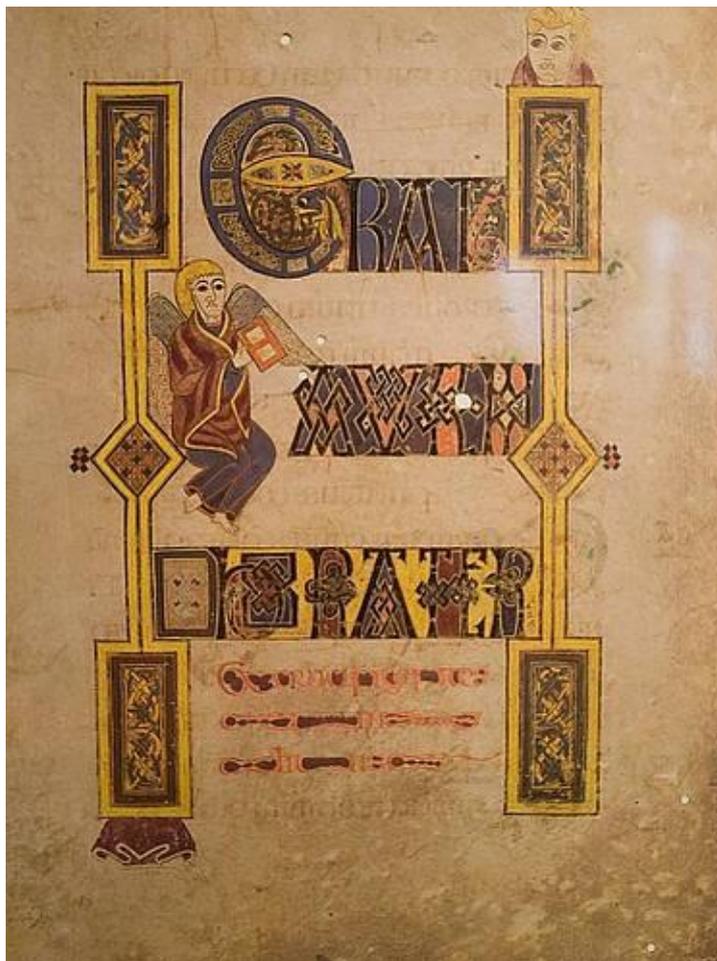
Smrť sv. Jána (Rukopis Apokalypsy, London British Library, 13.st.)

*smrť Jána Krstiteľa - *Sťatie Jána Krstiteľa*

*smrť Ježiša Krista - pozri *Ukrižovanie Ježiša*

*smrť Ježiša Krista (doba) - *Vulgáta*: „Erat autem hora tertio et crucifixerunt eum“ – „Bola tretia hodina, keď ho ukrižovali“; podľa *Marka (15,25)* boli tri hodiny, keď Ježiša ukrižovali; podľa nášho delenia času tretia hodina v Starom Oriente znamenala deväť hodín predpoludním; termín „okolo deviatej hodiny“ znamená podľa nášho delenia času tretiu hodinu popoludní; vtedy sa skončila tragédia a „Ježiš zvolal veľkým hlasom a vypustil ducha“ (*Marek 15,34-37*)

<https://www.biblegateway.com/passage/?search=Marcus+15%3A25-27&version=VULGATE>
<https://mymemory.translated.net/en/Latin/English/erat-autem-hora-tercia>

Erat autem hora tertia (Book of Kells, 800)

*smrt' sv. Jozefa - pozri sv. Jozef

*smrt' Judáša - *Judášova smrt'*

*smrt' Kleopatry - pozri Kleopatra

*smrt' Marata - pozri Marat

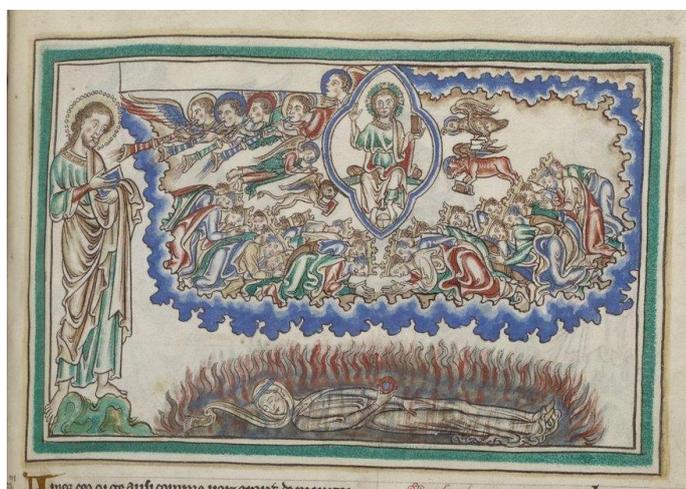
***Smrt' neviestky** - (Zjavenie Jána 19,2); epizóda z kapitoly *Oslava Boha v nebi* (19,1-4); **Spása, sláva i vláda nášmu Bohu, lebo pravé a spravodlivé sú Jeho súdy, keď odsúdil veľkú neviestku** (Rím; odkaz na 17,1-18: *Neviestka babylonská*), **ktorá kazila zem svojim smilstvom** (modloslužobníctvom; podobne Jeremiáš 51,25), **a z jej rúk požiadala krv svojich služobníkov.**

(19,1-2. Oslava Boha na nebi). **Víťazný baránok. Smrť neviestky** (Apokalypsa Getty, 1255 - 1260)

(19,1-2. Oslava Boha na nebi). **Víťazný baránok. Smrť neviestky** (Apokalypsa Douce, 1270-1272)

(19,1-2. Oslava Boha na nebi). **Víťazný Baránok. Smrť neviestky** (Apokalypsa glosovaná, 1240-1250)

*Smrť Jána Krstiteľa - Sťatie Jána Krstiteľa

*Smrť Panny Márie - Hall: cyklus scén, často zobrazovaných v kresťanskom umení, najmä v mariánskych kostoloch (pozri *mariánsky kult*); scéna samotnej smrti často spojená s *Nanebovzatím Panny Márie* po ktorom nasleduje *Korunovácia Panny Márie*; raná *apokryfná* literatúra obsahuje niekoľko verzií (niektoré zo 4.st.); *Zlatá legenda* (13.st.) sa opiera práve o tieto pramene; pozri *koimesis*, *Epitaphios Theotokos*, *Zosnutie presvätej Bohorodičky*

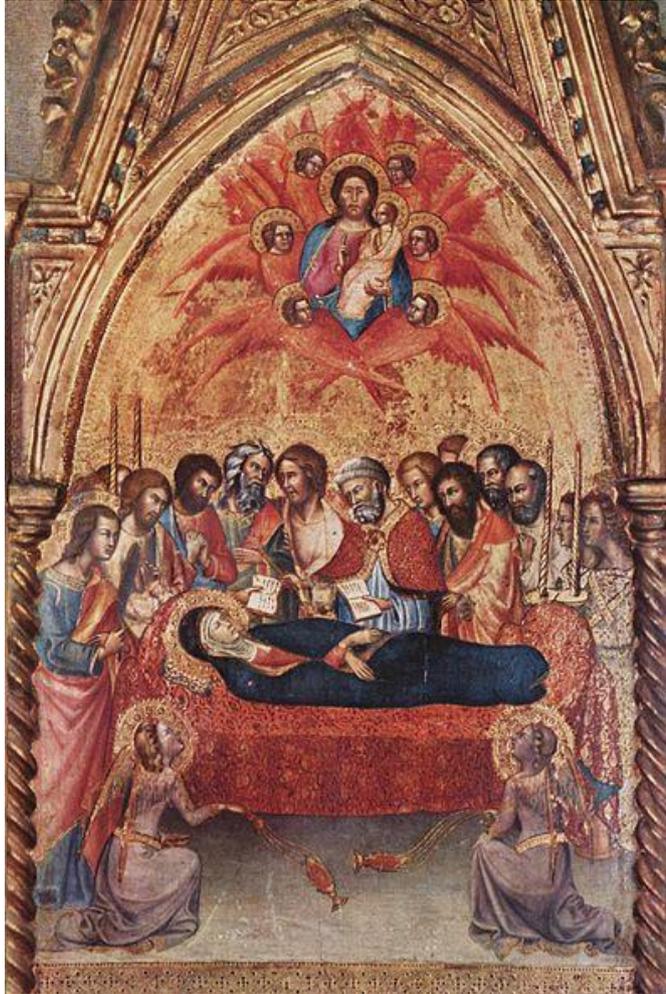
Heinz-Mohr: neveľmi časté sú vyobrazenia legendy o *palmovej ratolesti*, ktorú prináša *archanjel Michael* z božieho raja Márii na znamenie jej blížiaceho skonu; Mária ju odovzdá *Jánovi Evanjelistovi*, ktorý ju v deň jej skonu nesie nad jej rakvou; pozri *apoštol Ján*

-Biblia o konci života Panny Márie nič nehovorí, podrobne ho však rozoberá *apokryfná* literatúra a rôzne legendy; v 13.st. príbeh prerozprávala *Legenda aurea*; veľká osobnosť maloázijského kresťanstva, Meliton zo Sard vo svojom traktáte *De transitu beatae Mariae Virginis* (4.-6.st.), uvádza, že k úmrtiu došlo v Máriinej izbe, podľa iných verzií na *Olivovej hore*, kde sa Mária modlila a prosila Boha, aby mohla zomrieť v kruhu apoštolov a svojich príbuzných; anjel, podľa tradície *archanjel Michael*, jej z raja priniesol palmovú ratolesť, ktorá mala byť nesená v pohrebnom sprievode, a predpovedal jej smrť na tretí deň; prosba Márie bola vypočutá a apoštolí boli k jej lôžku zázračne prenesení na oblaku z rôznych končín zeme (Andrea Orcagno, tabernákulum z Or San Michele vo Florencii, 1359); prvý navštívil zomierajúcu *sv. Ján Evanjelista* a ona mu odovzdala palmovú ratolesť; Ján alebo sám Kristus jej podal posledné prijímanie a Mária upadla do spánku, hlbokoj mdloby, a okolo tretej hodiny v noci prišiel Kristus s ľúbeznou melódiou a „s anjelskými chórmí, s *patriarchami*, *mučeníkmi*, *vyznávačmi* a *pannami*“ a vzal do rúk dušu svojej matky a odniesol ju na nebesá; podľa inej verzie ju odovzdal archanjelovi Michaelovi; pri Máriinom lôžku boli dve ženy, ktoré obdržali jej odev; keď niesli Máriino telo ku hrobu (niekedy zobrazované ako samostatná scéna), židovský veľkňaz Jechoniáš sa snažil prevrátiť máry, preto zázrakom prišiel o ruky; prirástli mu, až keď sa pomodlil k Panne Márii; z hrobu na tretí deň (paralela k Ježišovmu zmŕtvychvstaniu) bolo Máriino telo vzaté na nebesá; hrob Panny Márie sa údajne nachádza v Jeruzaleme v Jošafatovom údolí, ktorým preteká potok *Kidron* a oddeľuje Jeruzalem od Olivovej hory; podľa *koptskej* tradície prijatej východnou a západnou cirkvou (biskup Theoteknos z Livia, 2.pol.6.st.) iba Panna Mária mala privilégium, aby jej telo, ktoré v sebe nosilo Boha, bolo prijaté spolu s dušou v *sláve* do neba; táto idea vytvárala predpoklad k Máriinmu prostredníctvu medzi človekom a Bohom; v celom príbehu sa jasne črtajú paralely k *Navštíveniu* archanjelom Gabrielom a *Vzkrieseniu Ježiša* na tretí deň; nakoľko Mária pred svojím vzkriesením a nanebovzatím tri dni „iba spala“, umenie používa aj názov *Zosnutie Panny Márie*/gréc. *Koimesis*; apokryfné vyprávania podstatne ovplyvnili ikonografiu *Zosnutia Bohorodičky* na Východe aj na Západe; na prelome 8.-9.st. sa objavuje tzv. *Dormitio*, vyobrazenie Panny Márie ležiacej na lôžku, okolo ktorého sú zhromaždení apoštolí; za lôžkom Kristus drží v náručí dušu Panny Márie; môže byť zobrazovaná aj vo zvláštnom *medailóne*, niekedy ju podáva anjelom; jeho postava je zobrazovaná približne do 15.st.; občas sa Kristus objavuje s anjelmí v svätožiare alebo hore v *mandorle*; inokedy dokonca anjeli odnášajú na mórach Máriino telo (reliéf severného portálu dómu v Magdeburgu, zač. 14.st.); vo vrcholnom stredoveku drží *sv. Peter* kadidelnicu alebo je oblečený do pápežského rúcha a na hlave má *tiaru* (tzv. Morganove platničky, 1360), *sv. Pavol* pridržiaava nohy Panny Márie, *sv. Ján Evanjelista* drží palmu, niekedy plače alebo kľáči pri lôžku, a ostatní apoštolí prislúhujú pri liturgii pohrebného obradu, držia kríž, kadidelnicu (*sv. Ondrej*), sväteničku na kropenie tela, knihy (*sv. Peter*) a sviece; niekedy má sviecu v ruke Panna Mária; ešte je nažive a drží horiacu sviecu, ktorej svetlo je symbolom kresťanskej viery; dve smútiace ženy predstavujú vdovy, priateľky Márie, ktorým zanechala svoje šaty; po *Tridentskom koncile* (1545-63) v období *protireformácie* katolícki teológovia zastávali názor, že Mária zomrela náhle a bez bolesti; preto je zobrazovaná nie ležiaca na lôžku, ale sediaca na stoličke alebo tróne s hlavou zvrátenou dozadu, obkolesená apoštolmi; na Východe sú pri Máriinom lôžku alebo pri nesení tela k hrobu zobrazení dvaja alebo štyria cirkevní hodnostári: aténsky biskup Dionysius, údajný žiak apoštola Pavla, ktorý sa zúčastnil pohrebu, ďalej Jakub, *Ježišov* brat a údajný autor vyprávania o smrti Bohorodičky, jeruzalemský kňaz Timotheos, ktorý uveril v nesmrteľnosť Bohorodičky, a aténsky biskup Hierotheos, žiak sv. Pavla, ktorý bol údajne prítomný smrti Panny Márie; na pravoslávnych *ikonách* (ikona z Miropole, 18.st.) sa prejavuje symbolická mnohoznačnosť námetu; v centre obrazu na vysokom lôžku leží Mária s hlavou na vankúši; pred jej lôžkom sa odohráva scéna s *archanjelom Michaelom* a židovským kňazom Afonijom/Jechoniášom, ktorý chcel prevrátiť jej lôžko; jeho odťaté ruky mu ležia pri nohách; okolo mŕtvaj sú dve skupiny apoštolov a kňazov; za lôžkom v strede obrazu v architektonickom

výklenku podobnom mandorle stojí Kristus; na ľavej ruke drží Máriinu dušu v podobe nemluvnäťa; dve veže v pozadí výjavu pripomínajú, že sa dej odohráva v blízkosti *Jeruzalemu*; maliar umiestnil na špici Kristovej mandorly anjela a po jej stranách ďalších dvoch anjelov v ornátoch; v hornej časti výjavu je frontálne zobrazená Panna Mária v oblakoch; námet *Smrť Panny Márie* tvorí cyklus scén, ktoré sú v kresťanskom umení často zobrazované; objavujú sa najmä v kostoloch zasvätených Panne Márii, na Východe monumentálne poňatá scéna zvyčajne zdobí západnú stenu kostola, kde nahrádza skoršie námety *Posledného súdu*; mladším variantom námetu *Smrť Panny Márie* je *Posledná modlitba Panny Márie*; objavuje sa od 14.st. v strednej Európe; Mária kľáči na lôžku alebo popri ňom alebo pri čítacom *pulpite* s knihou; modlí sa v kruhu apoštolov, ktorí majú zopnuté ruky alebo držia sviece alebo knihy; *sv. Ján Evanjelista* často Máriu podopiera (iluminácia *Martyrológia* z Gerony, 1410); najmä v Taliansku sa objavuje scéna, kde nanebovzatá Panna Mária odovzdáva *sv. Tomášovi* svoj pás (pozri *Madona s pásom*); na scénu Máriinej smrti a nanebovzatia zvyčajne nadväzuje jej oslava na nebesiach: *Korunovanie Panny Márie* Kristom alebo *Svätou Trojicou*

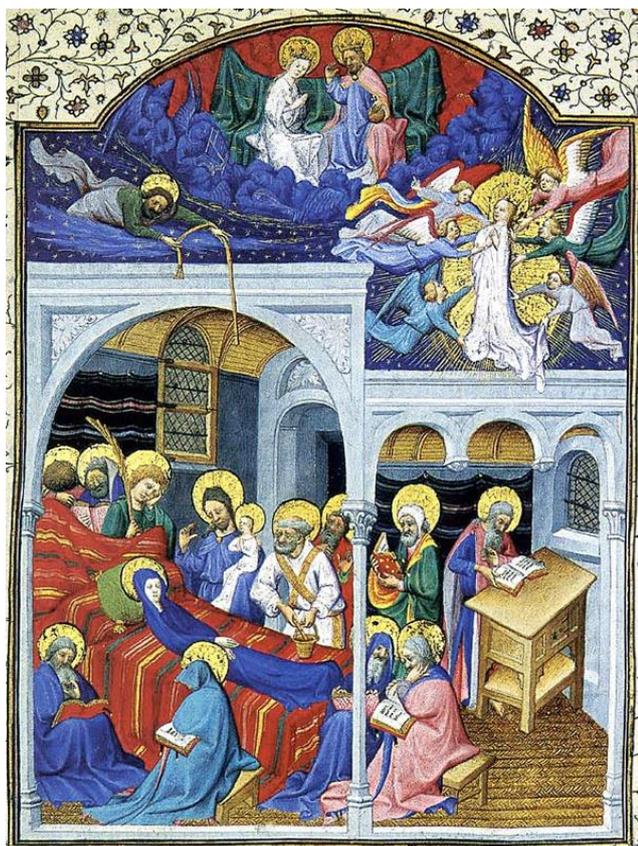
Smrť Panny Márie (epitafion, mozaika z kostola Chora v Istanbule, Turecko, 1315-1320)

B. di Fredi: Smrť Panny Márie (pravé kídlo triptychu Cappella delle Carceri San Francesco v Montalcino, Taliansko, 1388)

Smrť, nanebovzatie a korunovanie Panny Márie (miniatura žaltára Ramsey, 13.-14.st.)

Bratia z Limburgu: Smrť, nanebovzatie a korunovanie Panny Márie (iluminácia z rukopisu Hodinky vojvodu z Berry, 1411-1416)

A. Dürer: Smrť Panny Márie (drevorez zo série Zo života Panny Márie, 1510)

A. Mantegna: Smrť Panny Márie (dormitio, 1462)

Podľa P. Brueghela st.: Smrť panny Márie (16.st.)

Smrť Panny Márie (detail tympanonu Cirkvi, katedrála Notre-Dame v Paríži, 14.st.)

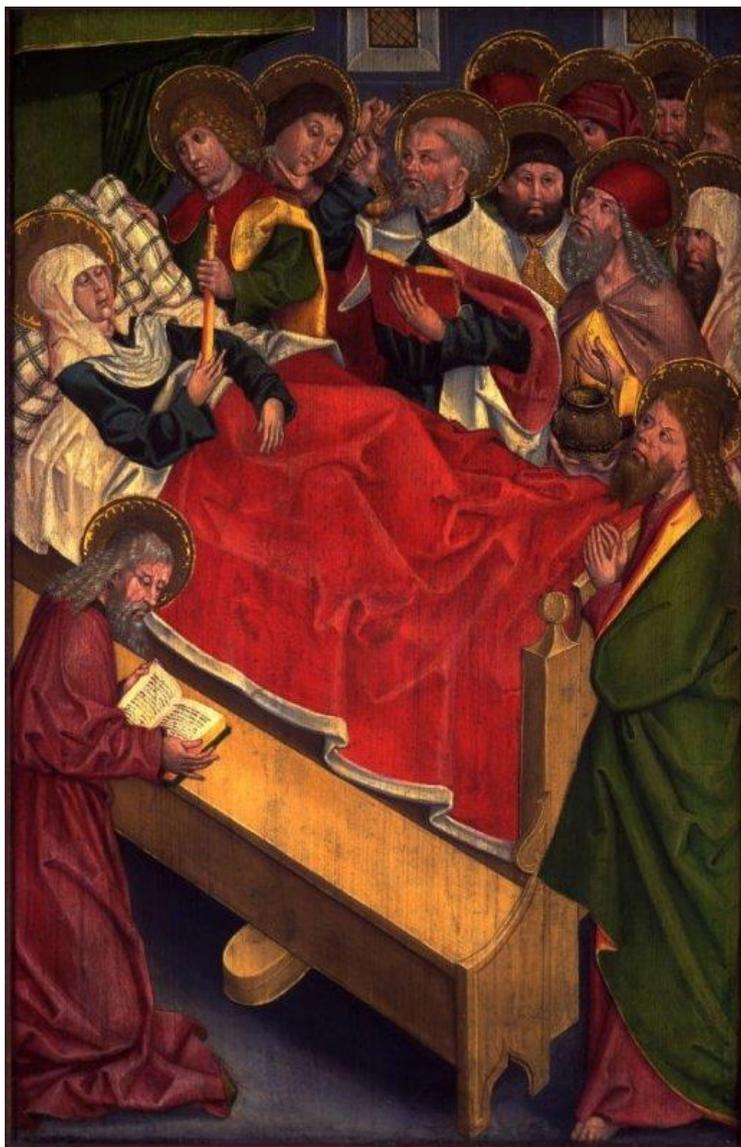
A. di Cion di Arcangelo: Dormitorio a nanebovzatie Panny Márie (lapis lazuli, zlatá intarzia a sklo, tabernakulum kostola Orsanmichele, Florencia, Taliansko, 1359)

Smrť Panny Márie (reliéf fasády chórovej kaplnky, Notre-Dame v Paríži, 14.st.)

V. Stoss: Dormitio (detail oltára Baziliky Panny Márie v Krakove, Poľsko, 15.st.)

Anonym: Smrť Panny Márie (koniec 15.st.)

M. M. da Caravaggio: Smrť Panny Márie

Duccio di Buoninsegna: Panna Mária prijíma (pred svojou smrťou) sv. Jána (retabulum dómu v Siene, 1308-1311)

El Greco: Zosnutie Panny Márie (dormitio, okolo 1567, kostol v Hermopolis, ostrov Syros)

C. Procaccini: Smrť Panny Márie (perokresba hnedým atramentom, hnedosivé lavírovanie, čierna krieda, 17.st.)

N. Poussin: Smrt' Panny Márie (1623)

*smrt' v umení - pozri *smrt'*; *obrazy o smrti*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Death_in_art

[http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Tod_\(Bildende_Kunst\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Kategorie:Tod_(Bildende_Kunst))

smrteľ'ná posteľ/smrteľ'né lôžko - miesto, kde osoba zomrie alebo spočíva v priebehu niekoľkých posledných hodín pred smrťou; pozri *zomierajúci*, *agónia*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Deathbed>

<https://www.google.sk/search?q=death+bed&espv=2&biw=1854&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKEwiXpd65quXLAhUDRhQKHQheAUQQsAQIOw&dpr=1>

P. J. Quast: Smrt' prichádza (vanitas, 17.st.)

G. Vandergucht podľa P. La Vergne: Muž na smrteľnej posteli (rytina, 18.st.)

Joseph-Denis Odevaere: Lord Byron na svojej smrteľnej posteli (1826)

smrteľný hriech - hriech smrteľný

smrteľný zločin - Oxfordský slovník svätcov v súvislosti s heslom *Justín Mučeník*: odmietol obetovať rímskym bohom, čo bol v *Rímskej ríši* smrteľný zločin; pozri *Mauricius*

smrtka - smrtka či smrť je tradičná *personifikácia* smrti; vyobrazená ako *kostlivec* s kosou, často býva zobrazovaná v čiernom habite; niekedy vystupuje ako starena alebo starec (Smrťák), eufemisticky sa označuje ako kmotrička smrť alebo Zubatá; podľa rozprávania prichádza smrtka k umierajúcim, aby symbolickým seknutím kosa ukončila ich život; pozri *smrť*

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Smrtka>

Smrtná nedeľa - piata *pôstna nedeľa*, určená na základe rozhodnutia židovskej veľrady o Ježišovej smrti; vtedy sa čítajú texty *Starého zákona* predpovedajúce Ježišove utrpenie a smrť; porovnaj *Veľká nedeľa/Vel'konočná nedeľa* na oslavu vzkriesenia Pána; ďalšie názvy sú *Predpašiová nedeľa*, *Čierna nedeľa*, *Líščia nedeľa*

-piata nedeľa (lat. Judica) sa nazýva Čierna nedeľa, alebo Smrtná a predposledná pred *Veľkou nocou* (preto aj názov *Predpašiová nedeľa*); je spojená so zahaľovaním krížov v kostoloch; v 3.-4.st. zdobili *kríže*, nesúce postavu umierajúceho Krista, *drahými kameňmi* a *filigránom*, a tak, aby táto výzdoba nerušila vážnosť pôstneho obdobia, začali ich zakrývať; v Smrtnú nedeľu sa všeobecne rozšíril zvyk vynášania *Moreny*, ktorý sa dodnes spája s ukončením zimy

Smuglewicz Benny - pozri *kentauromachia*, *Hippodamia*

B. Smuglewicz: Únos Hippodamie

smútočná farba - farba smútočná

smútočný odev - Krämer-Trenkler: obyčaj nosiť pri smútočných príležitostiach čierny odev (pozri *symbolika farieb, farba čierna*) nemá svoj pôvod ani tak v tom, že ním vyjadrujeme *smútok*, ale v tom, že sa mŕtveho bojíme; verilo sa, že človeka zamaskovaného *čiernou farbou* duch *mŕtveho* nepozná, a preto ho nebude prenasledovať > motívom čierneho odevu bol menej smútok nad smrťou iného než *strach* pred vlastnou smrťou; čierna farba nie je univerzálnou farbou smútku; u Číňanov je to prevažne farba biela alebo fialovočervená, u Egyptanov žltá, u Peržanov hnedá, u Cigánov červená; pozri *smrť, funerálne symboly, mágia*

smútočný závoj - Baleka v súvislosti s heslom *závoj*: má *apotropajný* význam; ochraňuje pozostalého pred *démonmi* a duchom *smrti*, podobne ako *smútočný odev*; pozri *velificatio*

smútok - pozri *zamyslenosť, melanchólia; modré obdobie, pijan*

Hall: *gesto* smútku pozri *Ukrižovanie: Panna Mária a sv. Ján pri križi*; *helenistická* podoba smútku postáv vyjadrená sklonenou hlavou, ľavou rukou dvihnutou a dotýkajúcou sa tváre a pravou podopierajúcou lakeť

Baleka: podopretie hlavy v kresťanskom umení vyjadruje hlboký zármutok, bezmocný smútok, ale aj tvorivú kontempláciu (*Dürer: Melancholia*); hlavu si podopiera *Ján Evanjelista* vo výjave *Ukrižovania*, alebo sediaci typ *Krista Trpitel'a*

pozri *dignitas, farba smútočná, farba čierna; dudok (Biedermann); Biela sobota; asfodel, jantár; smútočný odev; dudok (Biedermann); farebná symbolika štyroch temperamentov, popol, pohreb, plač*

Ukrižovanie (miniatura žaltára Ramsey, 975-1000)

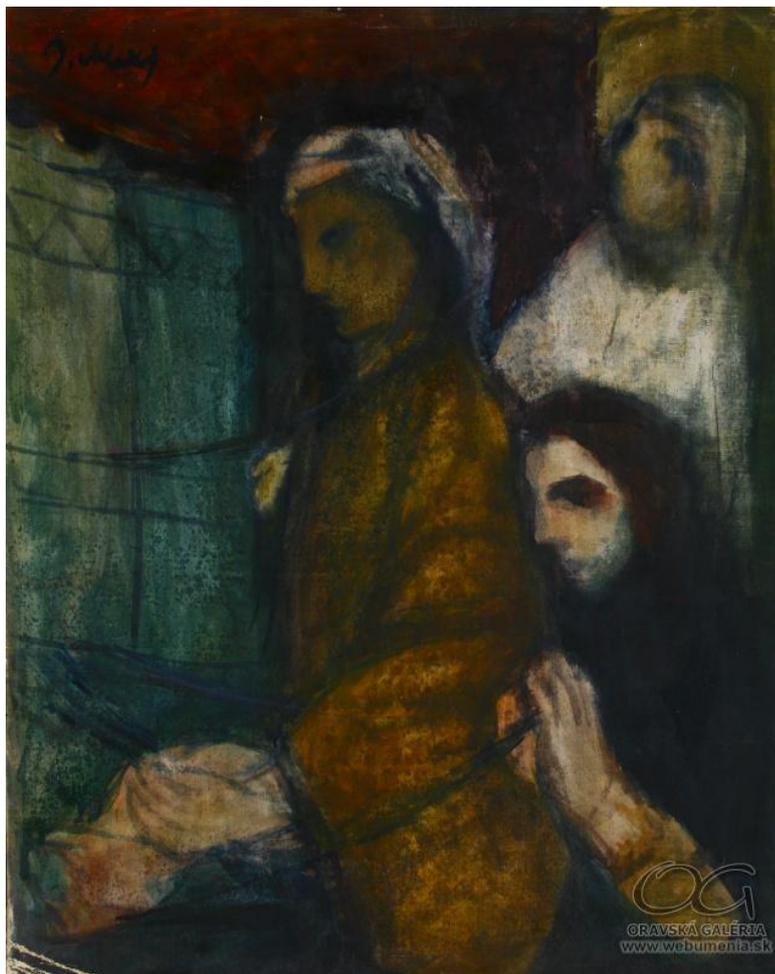
V. G. Perov: Vyprevádzanie mŕtveho (1865)

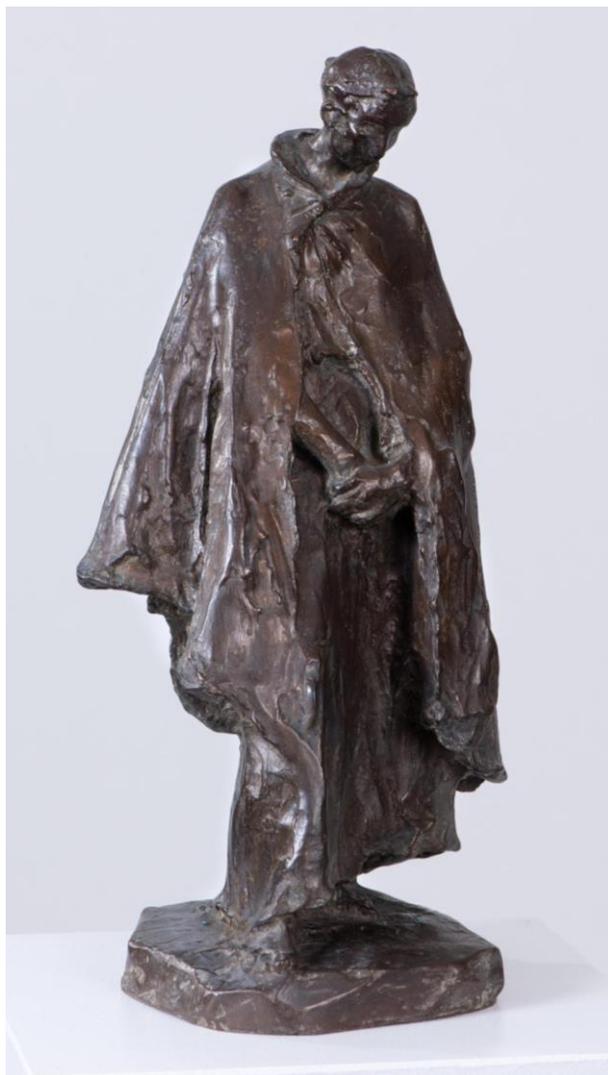
Maliar 19.st.: Koncert na rozlúčku

L. Medňanský: Zimná pochmúrna krajina (1900-1910)

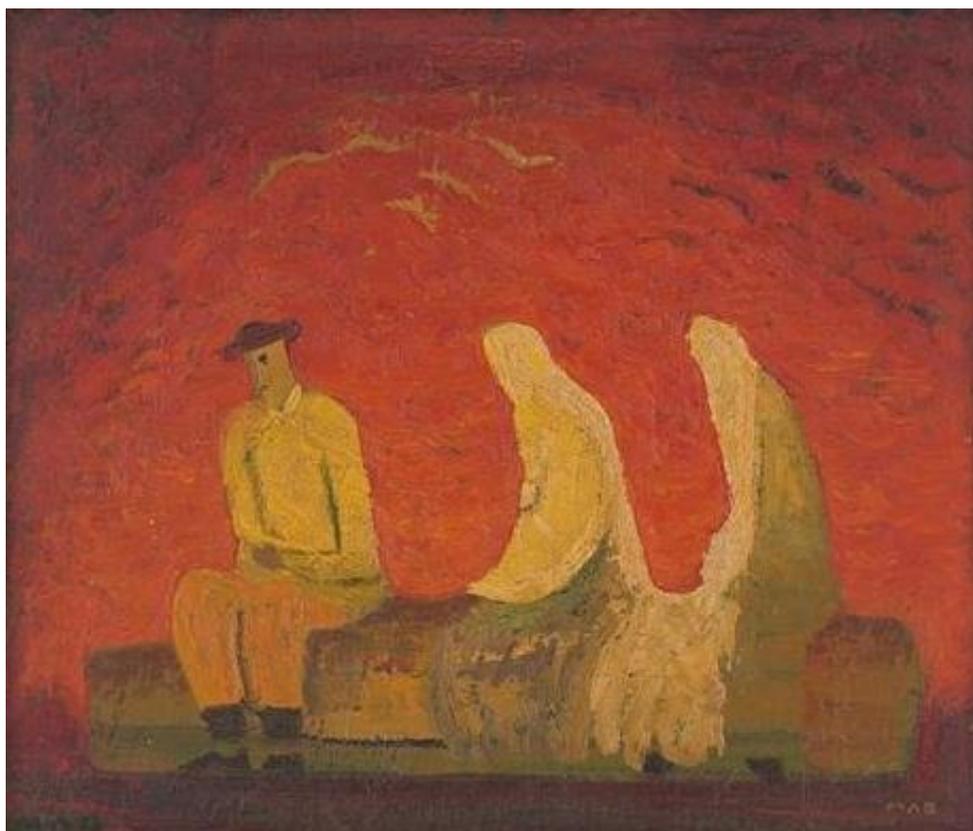
J. Alexy: Smútiace (1939-1942)

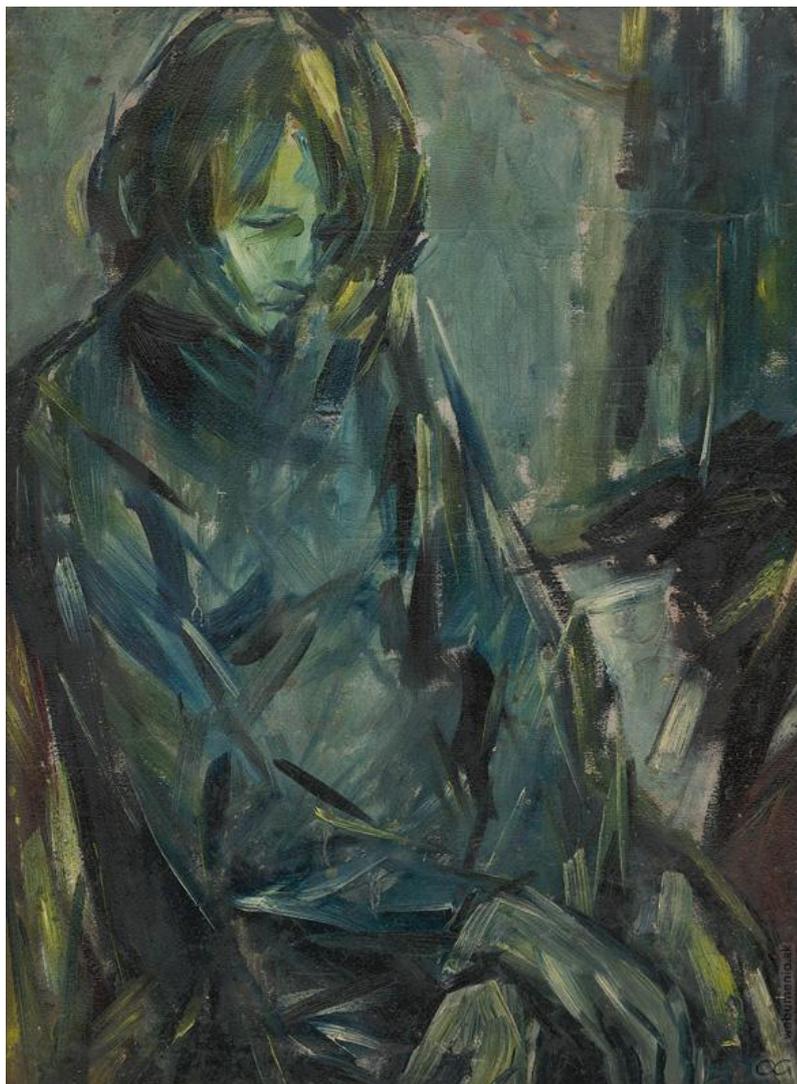
J. Malejovský: Smútok. Tragédia (1942)

E. Munch: Izba mrtvej (1893)

M. Bazovký: Lúčenie (1943-1963)

V. Hložník: Smutné dievča (1940)

M. Primačenko: Kôň v smútku (1962)

Smyrna - gréc. Σμύρνη/Smyrne alebo Σμύρνα/Smyrna; historické mesto a strategický bod na Egejského pobrežia Anatólie; vzhľadom k výhodnej podmienke prístavu, ľahké obrane a dobrému vnútrozemskému spojeniu sa stala významným starovekým mestom; pôvodná osada bola založená okolo 11.st.pr.Kr. najprv ako Liparská osada; pozri *Listy maloázijským zborom/Posolstvo siedmim cirkvám*

P. Veronese: Dobytie Smyrny (1585)

smyrnský uzol/gordes - používaný pri *tkaní* vlasových *tapisérií*; pozri *japrak*; *tapiséria tkaná*, *koberec smyrnský*; *dekór*
smyrnský koberec - *koberec smyrnský*